

Colecția MARIA CHIȘ

Obiceiuri la naștere în Săliștea de Sus

La Săliștea de Sus, ca și în alte părți, obiceiurile legate de naștere sunt dominate de rituri și ceremonialuri de integrare, de marea integrare a noului născut în destinul său pământesc.

Nașterea este trecerea din lumea necunoscută în lumea cunoscută, „din lumea neagră, în lumea albă” (De la Ioana Vlad a Moșucului, 64 ani, 1984. Notă: Citatele unde nu se mai specifică numele subiectului care ni le-a spus, aparțin aceleiași).

Cine aduce copiii pe lume. Copiilor li se spune că i-a adus pe lume „moașa” sau barza.

Femeia tăroasă (însărcinată, „gré, îngreunată”) n-are voie: să ridice greu; să margă între oameni că poate să se deoache ori „să sie spurcată”; să nu se uite la oameni pociți, hâzi, ori la animale urâte, ca să nu-i fie copilul deformat; să nu pună mâna pe mât, câne sau alt animal cu păr „să nu facă prunc păros”; să nu poarte măregele sau inel, „va naște greu”, nu se va dezlipi copilul de mamă; „n-avé voie să mănânce cureți că se îmfă; să nu beie horincă - a si coptilu băutori”; „să nu țasă c-a si coptilu cu capu turtit”. Mai demult, se credea că femeia tăroasă poate fi „deotetă” de femei rele la ochi și mergea la popa „să cetească pe ié”; când ieșé în sat, își acoperé obrazul cu năframa. Dacă, totuși, era „deotetă” de cineva, mergea la o femeie bătrână care știa să descânte. Aceasta lua apă curgătoare, stingea în ea cărbuni, punea „un mnez” (un pic) de bosâioc, făcea cruce cu cuțitul, rostind:

De te-ai deotet cu nouă
Eu te dezleg
Și te desfac cu mâmurile mele, cu amândouă;
Dacă-i si deotetă cu opt,
Eu te dezdeoti de opt;
Dacă-i si deotetă de șapte (6,5,4,3,2,1) ori
Eu te dezdeoti de șapte (6,5,4,3,2,1).

Apoi îi dăde să beie din apă și o ungé pe la încheieturile mâinilor, la tâmple, pe frunte.

Ca să nască fecior femeia îngreunată „își puné sub cap, sub perină, măderan, săcure și o fățoaie. Dacă disa (visa) clop înstruțat cu măderan, făcé fecior; dacă disa clop înstruțat cu mușcată, făcé fată: florile roșii-s fete”.

Femeile cred că vor face fecior când le apar pe obraz, în timpul sarcinii, pete negre. Dacă obrazul le rămâne curat, cred că vor face fată.

Să nască ușor femeia „se petrecé pân teptu (hamul) calului și se gân(d)é că așé cum prinde calu la trăsură zmăcit (dintr-o dată, brusc), așé să nască și ié, din prima muncă”. Când se apropia ceasul nașterii, cei din casă descuiiau toate lăcățile.

Alteori „căsăanii” citeau cărți de rugăciuni; sau trăgeau clopotele la biserică „cum se trag când arde o casă”; unii, aduceau nouă femei văduve să zică rugăciuni, în zile de marți, joia și sâmbăta „ca femeia să poată naște” - văduvele erau plătite cu bani și cu mâncare, că „erau dintre cele sărace și foarte bătrâne, cu asta își țineu pânea vieții”.

„Ceasuri bune, ceasuri rele”. Se spunea, mai demult, că dacă gravida naște fată în zodia Fecioarei, fata „a si istează”,

D. Iuga: Ionuc și Crina, din Budești, 2000

Poate si tata crai
Dacă de mine-i vai.

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

Și de vrei să mă iubești
Să-l deschizi și să-l citești.
Sau de vrei să mi-l refuzi
Nici în el să nu te uiți
Ci în sac să mi-l arunci
Ca să știu că tu mă uiți.

558

Vreau să știu curat și bine
Dacă te gândești la mine,
Dacă nu, te las în pace,
Să iubești pe cine-ți place.

559

Pe fereastra școlii mele
Stau adesea și privesc
Și cu ochii plini de lacrimi
Tot la tine mă gândesc.

560

Tristă-i viața de fetiță
Când stă în picioare, drepti,
Tot cu ochii la catedră
Și cu gândul la băieți.
De la Maria Iuga, 20 ani, 1988.

561

Când eram coptilă mică
De iubire-mi era frică,
Da' amu, de când sunt mare,
Îl ibdesc pe sicare.

562

Când ț-a si mai dor de mine
Să te uiți în sus, la cer,
Luna, stelele ț-or spune
Viața mea de pompier.
De la Anuța Iuga, 45 ani, 1986.

563

Mergând cătă cimitir
Am găsit un trandafir
Și pe trandafir scria:
Te iubesc, nu mă uita.
De la Ileana Lăzăroi, 12 ani, 1968.

564

Bate vântu din pădure
Și-mi aduce dor de mure,
Dor de mure și de fragi
Și de ochii tăi cei dragi.

565

Cum se-ntoarge după soare
Pururea această floare
Tăt așa inima-n mine
Mereu îmblă după tine.

566

Dacă-aș știi că mă iubești
Și la mine te gândești
Ți-aș trimete-o mândră floare
Și o dulce sărutare.

567

De când te cunosc pe tine
Am cules numa(i) dureri,
Iară lacrimile mele
Pentru tine fac plăceri.
De la Vasile Iuga, 23 ani, 1988.

568

Tristă este viața mea
Când stau și mă gândesc:
Toată lumea se distrează,
Numa eu nu mă distrez.
De la Maria Dunca, 18 ani, 1988.

569

Pe nisipul din grădină,
Ocolit de trecători,
Am scris chiar cu mâna mea:
"Te iubesc, nu mă uita!"
De la Vasile Iuga, 23 ani, 1988

570

Mândruț, de când ai plecat,
Eu de tine am uitat,
Dă-mi, te rog, o viorea
Să nu uit de dumneata.

571

Cugetând, m-am tot gândit
Ca să mă las de iubit,
Însă inima-mi șoptește:
Taci, fetiță, și iubește.

572

Nu-ți cer ca să mă iubești,
Nici ca să mă porți în gând,
Numai să-ți aduci aminte
De mine din când în când.

D. Iuga: Copii din Călinești

"pricepută la tăt lucru, cântăreață, da' cam mincinoasă". Dacă naște băiat în luna martie, în Pești, va avea parte „de haine domnești”, „a si bine văzut, înțălept”.

Putem ști că „dacă se naște în zodie bună, coptilu va avé parte de bine; dacă se naște în zodie ré, mai bine să moară”.

Se zice că băiatul al cărui păr face două „roate” pe cap, va avea două femei.

Dacă o fată se naște greu „va petré(ce) multe rele”. „Coptilu care se naște ușor ori în cămeșa norocului - o anume „beșică” (vezică) - acela a si om mare, se naște din pânțelele mării lui cu dar”.

Năsterea. Femeile „nășteu jos, în gerunț (genunchi), ținându-se de scaun ori de la(v)ită”.

În timpul nașterii, femeia nu trebuie să adoarmă „că nu se mai trezé”; „nu-i bine să răcnea, se forțează și-ș strică baieru plumânilor”.

Moașa sta cu femeia o zi, o noapte, „până nășté”. O încălzea „cu o teglă, o cârpă caldă; îi da zin cald; o apăsa pe pâncete ca să sîlea coptilu la născut”.

După ce se năștea copilul, moașa îl lua în palme, îi da două peste fund, apoi „îl ciupăie”; după aceea, dacă era fecior, i-l dădea mamei, zicând:

“- Sii bucuroasă! Ai fecior! Să ai năroc la el!”

Celelalte „babe” (femei) din casă ziceau:

“- Să ai năroc la fecior! Îi avé noră și nepoți și ti-i bucura de ei!”

Dacă era fată, se zicea:

“- Să ai năroc la ié, să ai ginere harnic și frumos; să te bucuri de ié!”

Bucurie mai mare este când se naște băiat, „tatăl i fericit că nu i s-a pterde numele”.

Moașa se alegea dintre femeile pricepute. Ea era și nașa copilului, că avea mare prestigiu, „sta la chinurile femeii”. „Moașa era cea mai de cinste în sat; ié răspundé de coptii. Viné tăt la șasă săptămâni și-l ciupăie. Îi lega buricu cu bani de arjînt. După ié și bărbatu ei era cinstit și omenit, iar în sat i se spune „moșu” (în sat sunt câteva familii a căror porecle sunt «a Moșului», «a Moșucului»).

Nepoții de naștere mergeau la moașă „cu horincă și o ștergătoare în ziua când se strâng nepoatele, o spălau pe obraz și zîceu:

- Te spăl de păcatile mele, de care-ai suferit pântru mine!

Moașa răspundé:

Ce are urechi

Și nu aude?

(Acu)

- Să am năroc la nepoți, să sie de cinste satului! Îți mulțămăsc de cinstea și ominia care mi-ai dat-o!”

Apa de la sfânt. Imediat după naștere, copilul se stropește cu „apă de la sfânt și cu bosâioc și i se dă nume: Ion, Mihai, Mărie, ori cum vreu să-l cheme. Apa de la sfânt îi adevmă, care se aduce de la Sfântu Ion din Suceava. Îi apă sărată, care nu capătă nici un mminos; cu ié se stropé omu când îi beteag, țarina ca să nu vie ploi grele și diață (ghiață, grindină), animalele când ies la munte; ori pe la Anu Nou și la alte zile mari”.

Femeile spúrcate. Se aduc flori sfințite de la biserică, de pe icoana Maicii Domnului, și se pun în ciupă.

Copilul „se afumă cu haina popii, să nu se lege v'un rău de el; se feré de femei spúrcate, rele, a dracului, rele la ochi - să nu-i iasă bube pe trupușor”. „Femeile spúrcate îs femeile becisnice, mezinele, pe care le nasc mamele la urmă. Dacă-ț iese în cale o mezină cu ziderea goală, nu îmbli bine, poți înturna înapoi: prăvălești caru, te bolnăzești. Ié are ochi răi. Dacă vede un om frumos, fain, ori o mărhaie mândră, se uită cu ochi răi și omu moare, vitele creapă. Dacă pățești ceva rău, știi cu cine te-ai tâlnit și-ț dai sama că ié-i beciznică”.

Lăuza este spúrcată timp de șase săptămâni. Ea n-are voie să fie lăsată în acest timp singură „că-i slăbdită și se teme”. La șase săptămâni îi dusă la biserică cu coptilu și nănașa și i se cité dezlegarea, de curățenie - molitva. Pe coptil, dacă-i fecior, îl ie popa și-l duce în altar, iar pe fată o pune în pragul ușii altarului”.

Femeia, în timpul lăuziei, n-are voie să iasă în țarina „că spurcă țarina”, n-are voie să iasă din curte „că spurcă oamenii”.

Copii beciznici. Copilul, „care era mai beciznic” nu se lăsa înfășat. Moașa zicea:

„- Vai, c-a si beciznic!”.

„Coptilu, ca să nu sie beciznic, trebuié bine legat cu fașa și dus la popa, să cetească pe el”. Mamele ajună, postesc, plătesc rugăciuni la mănăstiri.

Copiii născuți morți. Se crede că aceștia, nefiind botezați, se fac „tricolici”, la fel cu cei care se nasc vii, dar mor înainte de botez. Ei se îngroapă nu în „sintirim”, ci în „temeteu”. Între „sintirim” și „temeteu” este mare diferență. În sintirim se îngroapă „oamenii care mor de moarte curată”, iar în temeteu se îngroapă spânzurații, sinucigașii, nebotezații și avortonii. Temeteul este un loc izolat, pe un deal (de obicei), dar nu prea departe de sintirim. Nu-i sfințit, este lăsat dezgrădit, n-are cruci și nu-i îngrijit.

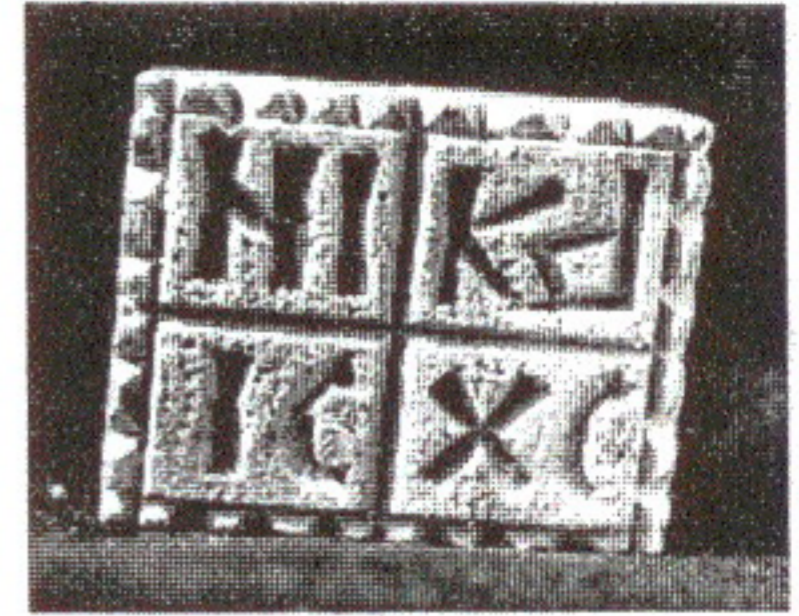
Mai demult se credea că tricolicii ieșeau în nopțile de sărbători printre oameni, preschimbați în animale, iar oamenii se temeau de ei și nu ieșeau noaptea afară.

D. Iuga: Copii din Suciul de Jos

**Tare-i Tanda,
Tare-i Manda,
Tare cel ce dă comanda.**

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

573

A iubi nu e păcat
Că Dumnezeu o lăsat
Florile să înflorească,
Tinerii să se iubească.
De la Maria Dunca, 18 ani, 1988.

574

Din lume, din depărtare,
Eu la tine mă gândesc
Și aștept cu nerăbdare
O scrisoare să primesc.
De la Vasile Iuga, 23 ani, 1988.

575

Vino, dragă pușor,
Să-ți șoptesc ceva ușor,
Inima să-ți răcorească,
Dragostea să-ți potolească.
De la Maria Dunca, 18 ani, 1988.

576

La poarta sufletului meu sărac
Nu mai încearcă nimeni să
bată
Căci cheia ai furat-o tu
Și poarta-i încuiată.

577

Vreau să știu precis și bine
Dacă mă iubești pe mine,
Dacă nu, te las în pace,
Să iubești pe cine-ți place.

578

Mult departe ești de mine,
Floare dragă, te iubesc,
Plânge inima în mine
Când la tine mă gândesc.

579

Răsfoind filă cu filă
Peste scrisul meu vei da,
Gândește-te și la mine
Și te rog nu mă uita.

580

Te iubesc, mândruța mea,
Te văd noaptea ca pe-o stea,
Te văd noaptea printre nori,
Te visez de multe ori.

581

Dacă viața iubitoare
Te va despărți de mine,

Să păstrezi aceste rânduri -
Amintire de la mine.

582

Și în ceasul morții mele
Eu pe tine te-aș chema
Ca să vii cu floricele,
Să le pui pe fruntea mea.

583

Când timpul ți se urăște
Lasă totul și iubește
Căci, în lume, fericirea
Este singură iubirea.

584

Dacă vezi că nu-i speranță
Amândoi să ne iubim,
Vino să te strâng în brață
Ș-apoi să ne despărțim.

585

Tristă este florica
Care crește între spini,
Dar mai tristă e viața
Petrecută-ntre străini.

586

Prietenia e singura floare
Fără spini, care-nfloreste
La umbra sufletului bun.

587

În grădinița cu flori
Merge poșta cu scrisori:
Rumpe plicul și citește
Și vezi cine te iubește.
De la Vasile Iuga, 23 ani, 1988.

Tricolicii se fac, mai ales, dintre „mărăndăi”, dintre „coptii” (copii din flori).
Tăierea buricului. Imediat ce se naștea copilul, buricul este tăiat de către moașă. Se ia împreună cu „locu, casa copilului” (placenta) și se îngroapă în locul mesei „ca să sie de cinste, așe cum i masa”. Buricul se înoadă cu trei-nouă noduri și se păstrează până-i copilul mare, apoi se pune în pod, după un corn. Când este deja mare și are și el copii, „i-l da să-l deznoade, pe gându lui: ce vré el să sie. Dacă izbândé, i se pliné și gându”.

„Leagănul”. Până umblă, copiii stau mai mult în „leagăn”. Se zice că „un om o mârș ș-o luat un leagăn, da' în credință că n-avé bani. Când o mârș să-l plătea(scă), l-o întreat vânzătoru „ce face puișooru”.

- Face bine, că face armata...”

Leagănul se face din lemn de tei.

Demult era leagăn la grindă, legat „cu patru șferă”. „Coptilu avé su căpătâi epistole, alte rugăciuni, o cruciță, ca să se apere de diavol și de ceas rău”. „Era și leagăn cu pticior: legat cu o șfară pe care femeia, torcând, pășé(a) și-l lengăna”

Nu-i bine „să dai țâță la cocon în capu gol că rămâne coconu mut, nu-i co(n)știent; nu-i voie să lengeni leagănu gol că l-a duré pe cocon capu ș-a muri”.

În leagăn, copilul stă cu capul la răsărit și cu picioarele spre ușă.

Leagănul era așternut cu paie de ovăs, un scutec de călți și „o pernă cu paie, să sie tare, să i se tomnea capu, să sie drept”.

Ca feciorul să fie bun plugar, i se puneau în leagăn „stice de grâu și cruce; ca fata să sie harnică i se pune caier de cânepă, de fuior, ață și ac”.

Copilul de leagăn nu trebuie lăsat singur în casă, fără mătură și cociorvă lângă el „că se leagă ceas rău de el”. Ceasul rău „fi lucru diavolesc: nu poate durni, se spare pân somn, i se năzără. Și atunci nu-l poți scăpa numa dacă cetești pe el cetania lu Marele Vasile, de 7 ori; ori trebe să ungi coconu cu mnir și să-l afumi cu tămâie pe la zile mari, să nu se lege de el farnece. Lângă el, în leagăn, i bine să pui cruce și tămâie, să nu i se ieie coconului puterea. Și să nu se lase coconii sînguri cu mâța, că-i zdărie”.

Scalda copilului. Demult, prima baie a copilului se făcea în lapte dulce „ca să i se întindă ptelea, să sie netedă și curată. Când era beteag, se pune în ciupă sămânță de cânepă, sfărmată, ori, ca să-i scadă arsura, se pune hrean ras pe rășaică. Ca să nu se aprindă la încheieturi, între pticioare, după ce-l ciupăiei și-l ștergei, presărai fărină de mălai”.

După fiecare scaldă se sufla și „se ștopté în ciupă, să se despartă duhurile rele”.

Copilul era ciupăit, de obicei, seara, să doarmă peste noapte. După fiecare scaldă era așezat întâi pe masă, „să sie văzut, vestit”.

Apa nu se arunca numai a doua zi, „să nu-i ieie zânile somnu și țâța. Că atunci coptilu nu mai durné, nu era liniștit. Se astupau ferestile, să nu se vadă loampa de la o casă la alta, că i se lua somnu. Dacă coptilu nu durné, meréi noaptea, înainte de cântatu cocoșului, să aduci apă de la nouă vaduri și lemne din nouă locuri. Făcei cu ele foc, încălzei apa și-l ciupăiei. Ștoptei de nouă ori și zîcei:

- Vezi, coptile, lumnina?

Ie-ț somnu și hodina!”

Apa „de la prima scaldă, dacă era vară, se arunca între flori și la rădăcina pomnilor ca să sie de cinste ca merii, ca perii. Iarna se arunca la rădăcina unui nuc, să sie vestit ca nucu:

De cinste bogaților

Și de mnilă săracilor - să aibă de unde da”.

În anumite hori, se amintește de aruncarea primei ape din ciupă:

“Mi-ai țipat ciupa-ntre flori

Să siu dragă tuturor.

Mi-ai țipat apa la nuc

Să am cinste când mă duc

Între feciori și-ntre fete,

Să siu de cinste-ntre tâte”

Ciocănaș roșu

Din gaură neagră -

Dă-i din c.. să margă.

(Pticiorul în cizmă)

După ce copilul era ciupăit, se înfășa cu scutece din pânză de cânepă. Ca să nu fie prea aspre, se făceau din poalele mamei, mai purtate. Nu se prea făcea deosebire între scutecele pentru băiat și fată, „că nu erau atâtea ca amu”. Fașa se împletea din fir de lână albă, în șase sau în opt, „să sie țapână”, iar peste scutecele de cânepă se punea un scutec țesut, din lână, să țină cald.

Să nu i se facă copilului bube, mama scutura scutecele peste foc înainte de a înfășa copilul, zicând: „Ie-ț, focule, focu!”, de trei ori și apoi îl înfășa. Dacă avea ceva pe piele, copilul era șters cu sacul în care aduceau făina de la moară, apoi aruncau sacul în pod. Praful, pudra de făină care rămânea pe sac, înmuia pielea copilului.

Scutecele spălate se usucă pe cuptor sau pe o sfoară, în casă, ca să nu le sufle vântul, să se lege ceva bube rele de copil.

În timpul alăptării femeia „să nu dăie nemnic din sân, că-ș pterde laptele.

C-o fost o femeie care s-o dus la bold cu ouă în sân, să cumpere covrigi. I-o dat la boldaș ouăle și ș-o pterdut laptele, n-o mai avut ce suge coptilu. A doua zi, s-o dus la boldaș și i-o cerut ceva de mâncat. Boldașu i-o dat și i-o vinit laptele înapoi”.

În tot timpul cât dă sân, nu-i bine să trecă nimeni printre ea și altă femeie care alăptează că „i se ie țâța”.

Nu-i bine „să se laude că are piept mult că, pân strigare, i se ie laptele; nu-i bine să îmble desprohodită, în capu gol - că pterde laptele”.

Laptele de mamă, pe timpul alăptării, este bun de leac: se pune în ochi la cel pe care-l dor, dacă i s-au roșit și lăcrămează, și-i trece. “Când îi dă țâță la cocon, mă-sa-i pune și lui lapte în ochi, câteodată, așé, din când în când: i se curăță ochii”.

Să nu se deoache, „copilului i se leagă la mână ață roșie și cruciuliță”.

Copiii mici „când zderau tare, erau deoteț. Era deotet de o femeie mezină, fata cé mai mnică dintre surori ori frați, care-i beciznică, are ochi răi. De era coptilu frumos, zîcé: - Vai, coconu frumos! De era hâd, zîcé: - Vai, coconu hâd! Și coptilu era deotet. Zdera de nu-l puté opri, ș-atunci mama îl afuma cu tămâie, îi descânta: se luau nouă cărbuni din vatră și se punéu înt-o ulcică cu apă, numărându-se îndărăt - 9,8,7,6,5,4,3,2,1; se făcé cruce cu cuțitu după siccare cărbune pus în ulcică și se descânta:

De-i deotet coptilu meu,
De-i fată curată,
Necurată,
Crepe-i țâțele,
Cur(g)ă-i sângele,
Saie-i ochii
Ca stroptii
În butea cu focu;
De coptilu meu nu se gân(d)ea,
Nu se mnira!
De-i deotet de fecior curat,
Necurat,
Crepe-i boășele,
Cur(g)ă-i mașele,
Ptice-i păru
Ca fuioru,
Saie-i ochii
Ca stroptii
În butea cu focu!
De coptilu meu nu se gân(d)ea,
Nu se mnira!
Coptilu meu să rămâie curat,
Lumninat
Ca argintu străcurat,
Ca Dumnezeu ce l-o dat,
Ca-n care ceas s-o născut!”.

Iuliu Pop: Tatăl și fata

Pe bărbat nu-l cunoști
Până mănânci un metăr de sare cu el.

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

588

A iubi nu e păcat
Că Dumnezeu o lăsat,
Dar iubirea nu e dor
Trimisă elevilor.

589

În această lume
Nimic nu-i mai frumos
Decât să ai un prieten
Cu suflet credincios.

590

Mult uită omu pe lume,
Mult am uitat și eu,
Dar să te uit pe tine
Îmi pare foarte greu.

591

Nici un băiat nu e făcut
Să trăiască singurel,
De aceea și fetița
E făcută pentru el.

592

Pân' va bate vântul
Peste părul tău
Să-ți aduci aminte
De numele meu.

593

A iubi e bine
Dar să știi pe cine,
Să nu dai guriță
La orice ființă.

594

Cum dorește căprioara
Apă rece din izvor
Tot așa-ți doresc și ție
Fericire-n viitor.

595

Iubirea te ridică,
Iubirea te coboară,
Iubirea-ți dă viață,
Iubirea te omoară.

596

A iubi, zice popa
Că-i păcat;
Ia să-i punem întrebarea:
El de ce s-o însurat?
De la Maria Iuga, 13 ani, 1970

597

Dragă fată, școlăriță,
Nu da la băieți guriță
Căci guriță dacă dai
Carte nu mai învățai.
De la Maria Iuga, 13 ani, 1970

598

Nimic nu e mai frumos
Pe lumea pământescă
Decât iubirea-a doi colegi
Și viața școlărească.

599

Pe unde vei merge,
Pe unde vei sta
Gândește-te la mine,
Te rog nu mă uita.

600

E greu amarul,
E grea iubirea,
Dar mai grea ca toate
Este despărțirea.
De la Vasile Iuga, 23 ani, 1988.

Sau:

“La fântână la Moratu
Șăde-o babă-mprohodită,
Cu doi ochi deoate.
Fugi dedeoti

Dintre ochii lui (cutare)
Că te-ajunge vânt de vară,
Cum te-ajunge
Cum te duce!”.

Apoi se dă copilului apă „să beie de tri ori și se spăla cu degetul muiat în apa descântată pe frunte, la tâmpile, pe piept. Se puné, apoi, apă la țâțanile ușii, pe pticuri (picurând), numărând tăt îndărăt de la 9 la 1 și se însigé un cuțit în aria casei, lângă prag. Numa așé coptilu se linișté și tăcé”.

Ursita. Când se năștea copilul, se crede că vine o ursitoare la fereastră și ursește viitorul. „Se zică că, mai demult, o vinit o cătană pe concet ș-o durnit la o casă, c-o vinit pe jos, n-o fo' tren. Femeia căsii, în noaptea aceia, o născut o fată. La mnezu-noptii o vinit o ursitoare și o zis că coptila a si nevastă la cătană. Cătana, după ce-o adurnit mă-sa, mama cocoanii, o luat coptila și o pus-o înt-un par, afară, ș-o plecat. Coptila o avut un sămn. Când s-o însurat cătana, o văzut la femei-sa sămn. El o întreat-o că ce sămn are. Ié i-o povestit ce i s-o întâmplat când s-o născut, cum un cătană o pus-o înt-un gard ca să nu-i sie nevastă. Cătana ș-o dat sama că el i acela”.

O altă întâmplare:

„O fost odată un om avut care s-o dus în târg. Când s-o-ntors, s-o-noptat și n-o avut unde durni. O întrat la o casă ș-o rugat femeia căsii să-l primnea de mas. Femeia l-o primnit, da-n timpu noptii o născut un băiat. În timpu nașterii, o vinit o ursitoare ș-o ursit la coptil că a moșteni averea celui din casă. Boieru o auzit ș-o cerut pe băiat, să i-l vândă, cu gând să-l omoare. Femeia mai avé coptii, mulț și i l-o dat pântru mulț bani.

Boieru o luat coptilu și l-o fo' băgat înt-o bortă, aproape de stânile lui de oi. A doua zi, păcurarii o auzit zderând un coptil, nu departe, și s-o dus și l-o găsit. L-o luat și l-o hrănit cu lapte de oaie. Coptilu s-o făcut mare și voinic.

La un an, o vinit boieru să-și vadă oile ș-o văzut coptilu. O aflat cum o fo' găsit și l-o dus acasă. Da' tăt nu era împăcat - cum să-l moștenească un sărăntoc! Când o fo' mai mare, l-o trimăs în zie să-i aducă un coș cu struguri, da' o pus pe paznic să-mpuște ori pe cine a întra în zie. Băiatu s-o dus, da' paznicu durné.

Iuliu Pop: Cocoane

De aici până-n alt loc

Tăt căldări cu fața-n jos.

(Mășurări)

D. Iuga: Cocon și cocoane din Hoteni, 2000

Boieru ș-o dat sama că nu poate scăpa de el. Până la urmă l-o-nsurat cu fata lui". (De la Simion Vlad a Moșucului, 58 ani, 1983).

Botezul. Când se botează. Botezul se face la o săptămână după naștere, dacă-i sănătos. Dacă-i bolnav copilul, botezul se face imediat după naștere: se aduce popa la casa de naștere sau (mai demult) acasă și se botează în grabă. Dacă pruncul era foarte slab, îl boteza moașa singură, zicea ea cuvintele botezului.

Copiii morți nebotezați sunt îngropați fără popă, numai cu diac. Nu li se trag clopotele și sunt îngropați în temeteu; n-au cruce și mormântul se face lângă gard, sau într-o margine a temeteului. Se crede despre ei că devin tricolici.

Cine merge la botez cu copilul. La botez merg două femei: nănașa și o rudă de-a copilului. Nănașa duce lumânarea de botez, iar la întoarcere aduce copilul, i-l dă mamei și zice:

„-Mi-ai dat un păgân și Ț-am adus un creștin”.

Copilul, dacă-i fecior, este înfășat cu fundiță albastră - „peté(a) albastră”; dacă-i fată, are peste scutece „peté roșie și pe cap năframă roșie”.

Dacă i-au murit copilului mai mulți frați înainte, este „vândut” pe fereastră unei vecine, care-i pune alt nume și îl dă mamei înapoi pe ușă. (Vz. **Numele**)
Nănașii. Copilul are, de obicei, un singur naș. Pot fi nași numai din familii de vază și rude apropiate. De obicei, copilul este botezat „de nănașii care au cununat părinții copilului”.

Nănașa are datoria să cumpere noului născut cămașa botezului, lumânarea, să plătească botezul, să cumpere, de asemenea, scutece. Cămașa botezului este păstrată de către mamă și folosită la îmbrăcarea/înfășierea copilului.

Nănașa, când are un număr mare de sini, îi strânge la casa ei, unde dă o petrecere. „Nănașii nămnesc ceterași, fac mâncăruri, ca la nuntă, și-i cheamă pe sini. Sini și sinele îi duc colaci și horincă, câte o ștergătoare, cu care o spală pe obraz”. Nănașa primește și alte daruri de la sini pe care-i strânge la casa ei, după aceasta încetând a mai avea obligații față de ei.

Numele. Schimbarea numelui. Noului născut i se dă numele de către părinți. Primul copil, dacă-i fecior, primește numele tatălui; dacă tatăl e ginere, copilul primește numele bunicului dinspre mamă. Dacă-i fată, primește, de obicei, numele bunicii, a „moașei (bunicii)”.

Dacă moare tatăl, copilul primește numele lui, „să aibă urmaș, să nu i se uite numele”.

Copilul este strigat cu numele ce i se dă, înainte de a fi încă botezat.

Dacă i-au murit mai mulți frați, sau dacă se îmbolnăvește de mai multe ori de aceeași boală, copilul era „vândut” pe fereastră unei vecine care are copii

601

Puiuile, eu te iubesc,
Nu-mi regret, nu-mi bănuiesc,
Doar de una eu regret:
De ce nu pot să te văd.

602

Pe cum florile-n grădină
Înfloresc în toată vara,
Tot așa și eu la tine
Mă gândesc în toată sara.

603

Îți trimit, bade, prin nori,
Un struțuluc mic de flori
Și pe fiecare floare
Câte-o dulce sărutare.

604

Foaie verde trei măslina,
Hai, mândrule, pân' la mine
Să văd rău-ți-i, ori bine,
Ori duci dor și tu ca mine.

605

Iubește o fetiță,
Dar n-o refuza
Căci tristă i-a fi viața
Când s-a mărita.
De la Maria Dunca, 18 ani, 1988.

606

Nici o floare nu-nflorește
Până nu este udată,
Nici o fată nu iubește
Până nu e sărutată.

607

Tu mândruță, gură dulce,
Împrumută-mi puținel
Merele ce stau ascunse
Sub frumosul tău flanel.

608

Trandafir pe malul mării
Nu mă da, bade, uitării,
Nu uita numele meu
Că are să-ți pară rău.
De la Vasile Iuga, 23 ani, 1988.

609

Mă gândesc mereu la tine
Și la timpul din trecut
Când la prima despărțire
M-ai lăsat să te sărut.

610

Te iubesc în tot momentul
Și te voi iubi mereu,
Până când pământul negru
Va cădea pe pieptul meu.

Cum îi "bună zua",
Așe-i și "sănătate bună".

611

Omul este ca o floare
Care crește pe pământ:
Astăzi râde și vorbește,
Măine zace în mormânt.

612

Floricea de bujor
Nu te uit până ce mor,
Floricea de mușcată
Nu te-oi uita niciodată.

613

Te iubesc, te voi iubi,
Moartea ne va despărți,
Iar ca semn că te iubesc
Eu mai jos mă iscălesc.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus

614

Poftim, bade, și citește
Scris de cine te iubește,
Citește scrisoarea mea
Și te rog nu mă uita.

615

Pentru singura iubire
Ce o am asupra ta
Cer numai atât la tine:
Te iubesc, nu mă uita.

616

Foicică foi de pește
Sărut ochii cui citește,
Iar pe cea care-ascultă
Îi doresc viață multă.

617

Trandafir cu frunza-n jos
N-am putut scrie frumos
Căci am scris cu mâna stângă:
Cine a citi să plângă.

618

Asară la ora șase
Pus-am scaunul la masă
Și creionul pe hârtie
Și cu drag încep a scrie.

619

Citește, dragă, citește,
Inima ț-o răcorește.
Cin' citește astă carte
De mine să aibă parte,
De noroc și alte multe
Și de mine să nu uite.

620

Stând la masă pus pe gânduri
M-am gândit să scriu trei
rânduri,

mulți și sănătoși, schimbându-i-se numele. „Cumpărătoarea” stătea afară, pe „prismă”, lângă fereastră, iar mama i-l dădea pe fereastră:
„- Eu îți dau pe (numele) și tăte boalele și tăte relele și năcazurile lui. Tu, vecină, să-mi dai înapoi pe (numele nou al copilului), curat și lumminat și de beteșuguri rele scăpat.

Vecina îi dă coconul înapoi, pe ușă, zicând:

- Eu îți dau înapoi pe (numele nou al coconului), curat și lumminat și de tăte beteșugurile scăpat. Boalele lui (numele vechi al coconului) le-am aruncat pe apă în jos și pe (numele nou) ți-l dau amu sănătos.

După ce i-l da, vecina lua o ulcică cu apă din ciupa coptilului și, aruncând apa într-o vale, zice:

- Așé cum curge apa la vale, așé să se ducă și să ptiară tăte boalele de pe coptilu meu și el să rămâie curat, lumminat și sănătos!”.

Sosirea de la botez. Mai demult, dar unii mai practică și azi, când nașa venea cu copilul de la botez, în prag o întâmpina mama și arunca grâu peste copil. După ce intră în casă, „nănașa pune copilul pe masă, să sie vestit și respectat, să tragă oamenii la el cum trag la masă”, apoi i-l dă mamei.

Botejunea. După botez se face botejune, o petrecere cu ceteră, sau, mai demult, cu fluier. Participă numai femeile.

La botejune nu se cheamă, vine cine vrea: rudele, vecinii. Femeile aduc horincă și colac. Gazda casei face mâncăruri: găluște, pancove, prăjituri; se bea horincă îndulcită; se horește și „se strigă” (strigături). Sunt și texte specializate:

“Am venit la botejune
C-o venit om nou în lume,
Am venit ca să-l vedem
Și să-l binecuvântăm:
Să trăia(scă),
Să-mbătrânea(scă),
Părinții să și-i cinstea(scă),
Să sie om învățat,
Să sie de cinste-n sat”.

“Dragu-mi-i un(d)e-am venit,
Cu cine m-am întâlnit:
Tăt cu cranga tidrului
Și cu neamu mândrului”.

“Un(d)e vezi babe băute
Bărbații să nu se uite,
Un(d)e-i vedé babe bete
Bărbații să nu s-arete
C-apoi zic că-s deotete”.

Aurel Toncoglaș: Cocoane din Lăpuș

“Băutoare-s, băutoare,
Mi-am băut o ștergătoare;
De mi-a-ajuta Dumnezeu

Mi-oi mai bé ș-un lepedeu -
N-aivă nime baiu meu”.

Cântece de leagăn. Ca să adoarmă copilul, mama îi cântă „hori de adurnit coconu”:

„Haia, haia, cu mama
Că mama te-a lengăna
Cu pticior și cu mâna;
Haia, haia, pui de pește,
Să te poată mama crește,
Să te crească mărișor,

Să sii mamii de-ajutor.
Haia, haia, pui de cuc,
Eu te leagăn și mă duc;
Haia, haia, cu mama
Că mama te-a lengăna
Că m-oi duce-a secera”.

Copilului i se horește nu numai pentru a-l adormi, ci și ca să se liniștească, ori când se joacă etc.” Se poate hori orice hore”, nu numai cântece de leagăn.

Ghicitoare

În c. cu floare.

(Bostan)

Întărcatul. Copilul este întărcat la împlinirea vârstei de un an. Atunci este dus la bunici și lăsat acolo 5-6 zile, până „uită de supt”. Unele femei își ung sânul cu „furingine” și îl arată copilului zicând: „caca”, iar acesta „se scârdește” și nu mai vrea să sugă. Până când sugă țâță de la maică-sa se zice că-i mai sănătos.

Copilăria. Obiceiuri și credințe. Mai demult, copiii nu erau tunși până ce împlineau vârsta de 3 ani: părul era cântărit cu bani de argint „să aibă coptilu noroc și să sie bogat”. Părul și banii „îi ține mama până-i coptilu mare și-i arăta atunci cum era păru când era mnic”. Bani de argint îi da mama.

Când mama pune mâna pe capul copilului, rostea: „Să crești mare, până-n pod”. Sau îl ridica de „su(b)suoară, deasupra capului, rostind: „(A)tăta mare!”. Ca să nu plângă, copiii erau speriați: „Ț-a tăie popa limba”, „Vine bebea”. Ca să nu se apropie de fântână li se zicea că „Vine balauru”. Ca să nu intre în semănături ziceau: „Vine zermele!”.

Când schimbă dinții, cel dintâi dinte care-i „ptică” este aruncat peste casă, zicând:

„Na, cioară, dinte de ser

Și-m dă altu de oțel!”, ca „să-i crească alții, mai mândri”.

Când împlinește vârsta de mers la școală, copilul este dus de mamă sau de tată și povățuit să fie cuminte, să nu-și facă părinții de rușine. Nu se cunosc obiceiuri legate de ziua în care copilul împlinește șapte ani.

Copilăria ține la băieți până la 16-17 ani. La fete ține până la 13-14 ani. Fetele poartă cozile pe spate, se îmbracă cu „haine mândre - zadii, teptare cu flori, sugne de păr”. De acum încep să iasă la joc, merg în șezătoare și, în curând, sunt bune de măritat.

Copiii din flori. Copiii din flori, nelegitimi - „coptil, mărândău, șpur” - se zice că-s norocoși. Gemenii, de asemenea, se zice că-s cu noroc și sunt ori foarte inteligenți, ori foarte proști. Se crede că dacă ai o haină frumoasă și se uită geamăna la tine, te deoache, „are ochi răi”.

Dacă mama este tot „din flori”, copilul ei „tot din flori și și copilul copilului ei, acesta, se zice, că-i beciznic și se face tricolici”. Se poate face, la zile mari, ori „când îi vine”, în animal: porc, câine etc., sar la oameni, iar ei se apără cu ce pot și cum pot. Se mai aude și astăzi o întâmplare: „Odată, un băiet tânăr s-o căsătorit și s-o dus cu nevasta la fân. Bărbatu o zis cătă nevastă:

- Eu mă duc în pădure să tai un par, să facem clăie. Tu rămâi aici și ie-ț un părușel și te urcă pe căpțița de fân. Orice a vini la tine, tu dă cu paru, nu te lăsa!

S-o dus. Și, după puțină vreme, o apărut un câne. Cănila s-o țipat la femeie, da' ié atâta s-o luptat cu el și-o strîgat după ajutor până-o vinit un om din vecini și-o scăpat-o. După un timp o vinit și bărbatu-so: rupt, fărmat, plin de sânge. Ié l-o-ntrebat:

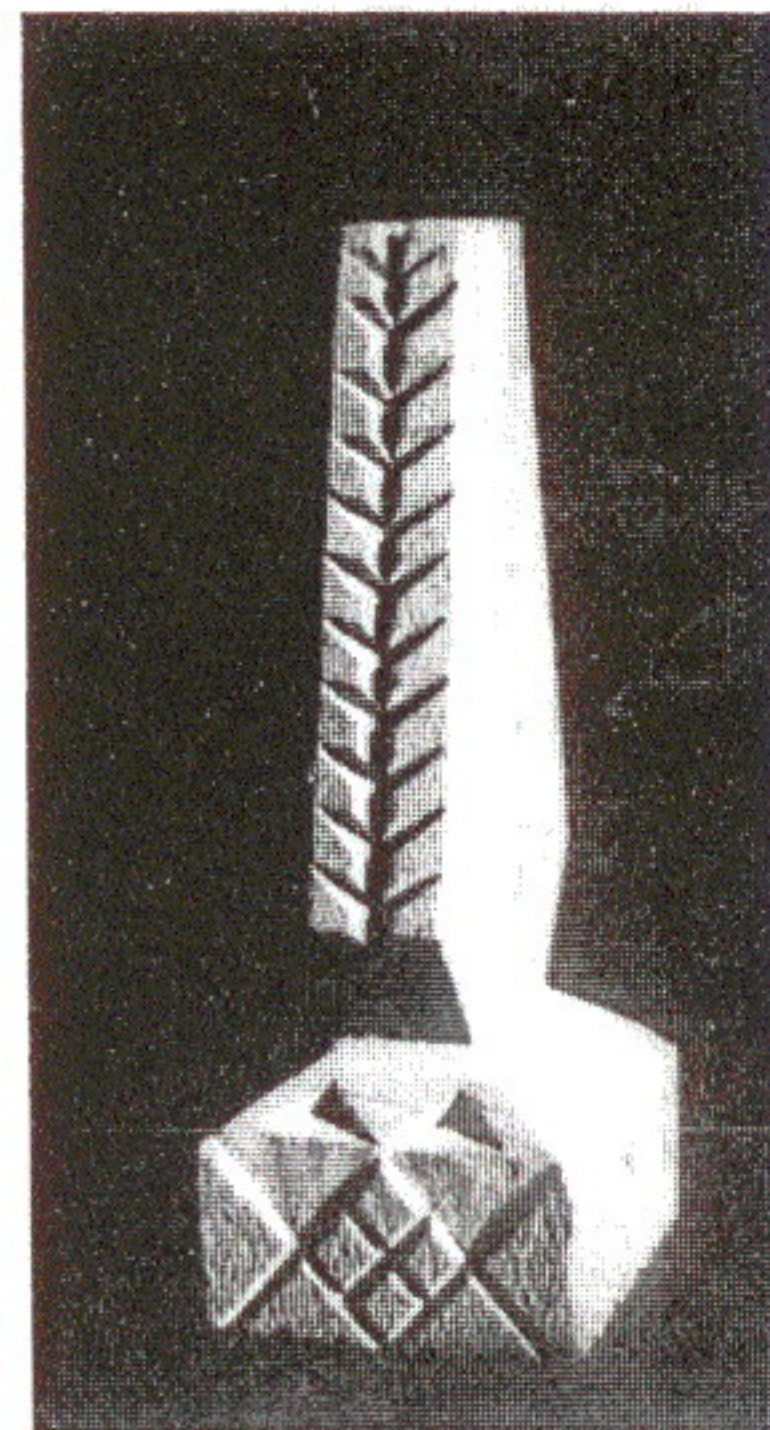
- Ce-i, măi omule, cu tine, de ești fărmat? El, ca să nu priceapă că s-o prefăcut în tricolici, i-o răspuns că l-o atacat o siară sălbatică și s-o luptat cu ié. Omu n-o mai putut de obosît și o zis că se culcă. Femeia i-o luat capu la ié în poală și el o adurnit. Cum durné cu gura căscată, ié o obsărvat între dinți niște lână din pânzătura ei. Atunci și-o dat sama că bărbatu ei i tricolici. O stat până s-o trezît, apoi o plâns și el o recunoscut că el s-o luptat cu ié, da' n-ar si vrut; se preface în tricolici fără știrea lui”. (De la Ioana Iuga, 58 ani, 1983).

Iuliu Pop: Bunica și nepotul, Săcel

**Pe unde mere roata dinainte,
P-acolo mere și roata dinapoi.**

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

Niște rânduri mânântele,
Scrise de mâinile mele.

621

Când va sufla vântul
Peste capul tău
Să-ți aduci aminte
De numele meu

Marie.

622

Penița va rugini
Și mâna va putrezi,
Dar aceste patru șire
Rămân ca de amintire.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus
De la Maria Dunca, 18 ani, 1988.

Balade

623

Nevasta fugită-n lume

Pe sub deal, pe sub pădure
Trece-o nevăstucă-n lume
Cu pruncuț nebotezat.
La mijlocu unui codru
Numa ié că și-o strîgat:
- Tidrule, molidule,
En apleacă-ți vârvuțu
Să-mi anin lengănuțu!
Tidru vârvu și-o plecat,
Leangănu l-o aninat
Și în lume o plecat,
Cale de tri zile-o-mblat
Și-napoi o înturnat,
La molid iară-o strîgat:
- Tidrule, molidule,
En apleacă-ț vârvuțu
Să-m deznin lengănuțu!
Coptilu că și-o strîgat:
- Bată-te bdiata de mamă,

Că de când tu ai plecat
Vântutu m-o lengănat
Și ploaia m-o scaldat,
Mnerlile țâță mi-o dat;
Pe mine nu mi-i tâlni
De câte ori i vini
Și în veci nu mi-i găsi:
Noaptea șuier pân păduri,
Ziua șed p'ângă drumuri,
Ziua șed pe drumurele,
Noaptea cânt pe rămurele.

624

La câjmă la Făgăraș

La câjmă la Făgăraș
Bé doamna lu Toderăș
Cu bărbatu lângă ié,
Cu drăguțu tăt așé.
Drăguțu pe pticior o călcă
Și la joc că o luă,
Bărbatu se supără;
Numa-așé că ș-o strîgat:
- Cocisei, drăguții mei,
Prindeți caii la hintei
C-atîta-n lume m-oi duce,
Car cu cai nu m-or ajunge!
Acasă dac-o sosît
Cătă mă-sa-așé o zîs:
- Gata-i, mamă, otrava?
Mare curvă-i noru-ta!
- Gata-i, gata-i și dostită,
De tri zile pregătită.
Ié acas' când o vinit
Numa el așé o zîs:
- Nevăstucă, draga mé,
Ce mortită tu ți-i vré:
Din pușcută împușcată,
Ori din sabde demnicată?
- Eu moartea asta mi-oi vré:
Când or si domnii la prânz
Tu pe mine să m-aprinz,
Când or si domnii la cină
Eu să ard ca ș-o lumnină!
Coptiluțu-așé-o strîgat:
- Unde-i cofa cu apa
C-amu-i arde țâțuca
Și ce bdiata mi-oi mânca,
Unde-i cofa cu zinu
C-amu-i arde sufletu
Și ce mi-oi mânca de-amu?
Și bărbatu-așé-o strîgat:
- Cine-a fa' ce-am făcut eu
Sie-i apa până-n brâu,
Mânânce-l peștii de ziu;
Sie-i apa până-n tept,
Mânânce-l peștii de tăt.

625

Gruisor și slujnica

Pe cé mândrucă de coastă
Mândră ploaie se revarsă;
Nici aceie nu-i ploia
Ce-i lacrimi de copiliță:
Mă-sa-o dat-o slujnicuță

Strânsul nepoatelor. „Moașa care moșé coptilu, când se naște, cheamă pe tâte femeile pe care le-o moșît la naștere, le cheamă la ié că *strânge nepoatele*; le strânge când are peste o sută de nepoți. În ziua când le cheamă, pregăte mâncare, ca la nuntă, și băutură, nămné ceterași și petrec și câte două zile. Nepoatele, când vin, pun apă înt-un vas și o spală pe moașă pe mânuri și zîc:

- Iartă-mă, moșacă, iartă, că m-ai ajutat când am fo' mai năcăjîță și în durerile facerii. Ierte-ț Dumnezău păcatele dumnitale și a celor ce te-o făcut. După ce-o spală, o șterg pe mânuri cu o ștergătoare ori cu o bândură adusă de ele și i-o lasă moașii în dar. Moașa le așază după masă și începe petrecerea. După ce-o mâncat ș-o băut, o jucat, o femeie mai isteată o chema pe moașă să-i închine și să-i deie daru adus: o traistă de mălai și un lităr de horincă, două-tri sute de lei, o ștergătoare cusută de ié, o năframă mândră de păr, material de sugnă ori de bluză, ori alticelea. După ce-i dă daru, strîgă strîgături:

Tu, moșacă, să trăiești	Dumnezău să-ț dăie bine
Și mult coptii să moșăști	C-avem cinste, nu rușine.
Că m-ai moșît și pe mine,	

Apoi pleacă acasă; se ridică alte nepoate care strîgă pe rând și pleacă și ele acasă” (De la Lișca Hojda, 66 ani, 1983).

Jocuri de copii. Cât îs mici, fetițele își fac *păpuși* din cârpe, iar băieții își fac *căruț* și „*zdici*”.

Vara, copiii merg *la scaldat* și, pentru a-și scoate apa din urechi, iau două lespezi de piatră, le lipesc de urechi și strigă, sărind de pe un picior pe altul: “Huhurez, huhurez,
Cu un pai,
Scoate apa din urechi,
Cu cuțitu lu Mihai”.

Iarna se dau cu *săniuța*, cu *schiorile* - făcute de ei din lemn, cam de jumătatea lungimii celor obișnuite -, cu *tăltigile* - tălpigi, patine confecționate din lemn, la care unii le pun pe tălpi „blev” (tablă zincată sau obișnuită, cu care se legau lăzile în comerț), să luncce mai tare. Fac oameni de zăpadă, se „îmbrujesc” - se bat cu bulgări de zăpadă).

Un joc pentru copiii mai mari, dar, pe vremuri și pentru feciori, este „*de-a hopăciu*”, un fel de oină, cu reguli bine stabilite. Azi se joacă foarte rar.

De-a tupu

Împreună, băieții și fetele, se joacă (de-a v-ați ascunselea): unul dintre copii „*topte*”, adică își pune mâinile la ochi sau stă cu spatele către ceilalți, iar restul se ascund. Ca să se aleagă cine toptește, se face numărătoare între

Iuliu Pop: Spre biserică, la botez, Rona de Jos

*Merge moșu pe cărare**Cu bordeiul în spinare.**(Melcu)*

copii:

„Uni,
Doni,
Trini,
Pani,
Cinca,
Linca,
Hozii,
Pozi,
Laba,
Cioc,
Orzăcoaie c-un picior”

Mihai Dăncuș: Coccoane

sau:

Unu, doi, trei (etc.)...zece,
Tată-to-i berbece,

Mă-ta-i căprioară,
Tu ești pui de cioară”.

Pe cine cade ultimul cuvânt sau silabă, acela toptește.

Copiii care se ascund dau semnalul că-s gata, zicând: „cucu” sau „gata”. Cel care „topté” trebuie să-i găsească și să-i „spurce”, adică, după ce-l zărește pe unul, sau chiar 2-3, fugă la locul unde a „toptit” și „ștopté” zicând: „ptui (cutare)”, pentru fiecare; dacă fugă și ajunge mai repede cel pe care l-a zărit, îl spurcă pe el. Cei ascunși, ca să-l deruteze, zic „cucu” și se mută ca să poată să-l îndepărteze de locul unde „se spurcă”, să poată ajunge ei primii „să-l spurce”. Dacă cel care a toptit îi spurcă pe toți, toptește următorul, pe rând; dacă nu, toptește tot el, sau numai cel pe care l-a spurcat.

De-a pițigaia

Când se joacă mama, frații mai mari, ori copiii împreună, se prind de dosul palmei cu două degete și, legănând mâinile, astfel prinse, în sus și în jos, zic:

„Pițigaie, gaie,
Ce ai în tigaie?
Un pticior de oaie.
Cine ți l-o dat?”

Popa din Bârgău.
Bată-l Dumnezeu!
sau:
Jup de capu tău!”

Apoi desprind mâinile și încearcă fiecare să-l atingă peste cap pe celălalt.

Numărătoarea degetelor

Când copiii sunt mai mici, mama sau alți frați mai mari, prinde fiecare deget al copilului, de la picioare sau de la mână, rostind:

Iesta-i urs,
Iesta-i ursoaie,
Iesta-i lup,

Iesta-i lupoaie,
Iesta-i pui de iepuroaie!

scuturând degetul cel mic, producând veselie.

La popa la poartă

Când copiii se joacă în grup și-și propun să nu scoată nici un cuvânt, care vorbește fiind pedepsit, încep prin a rosti:

La popa la poartă
Este-o mătă moartă,

Cine-a râde ș-a grăi
De gură i s-a lipti! Ptiu!

Apoi, fiecare, caută să tacă, cât mai mult, până unul râde sau spune ceva. Atunci toți pot vorbi sau râde, iar cel care-a vorbit sau râs întâiul este pedepsit: să sară într-un picior de un număr de ori, să se dea de-a „capra” (să se dea peste cap), să fugă o anumită distanță, să cânte ca și cocoșul de un număr de ori etc.

De-a găza

Pentru a-i face să râdă pe cei mici, mama, sau altcineva, face „pași” cu două degete spre copil, rostind:

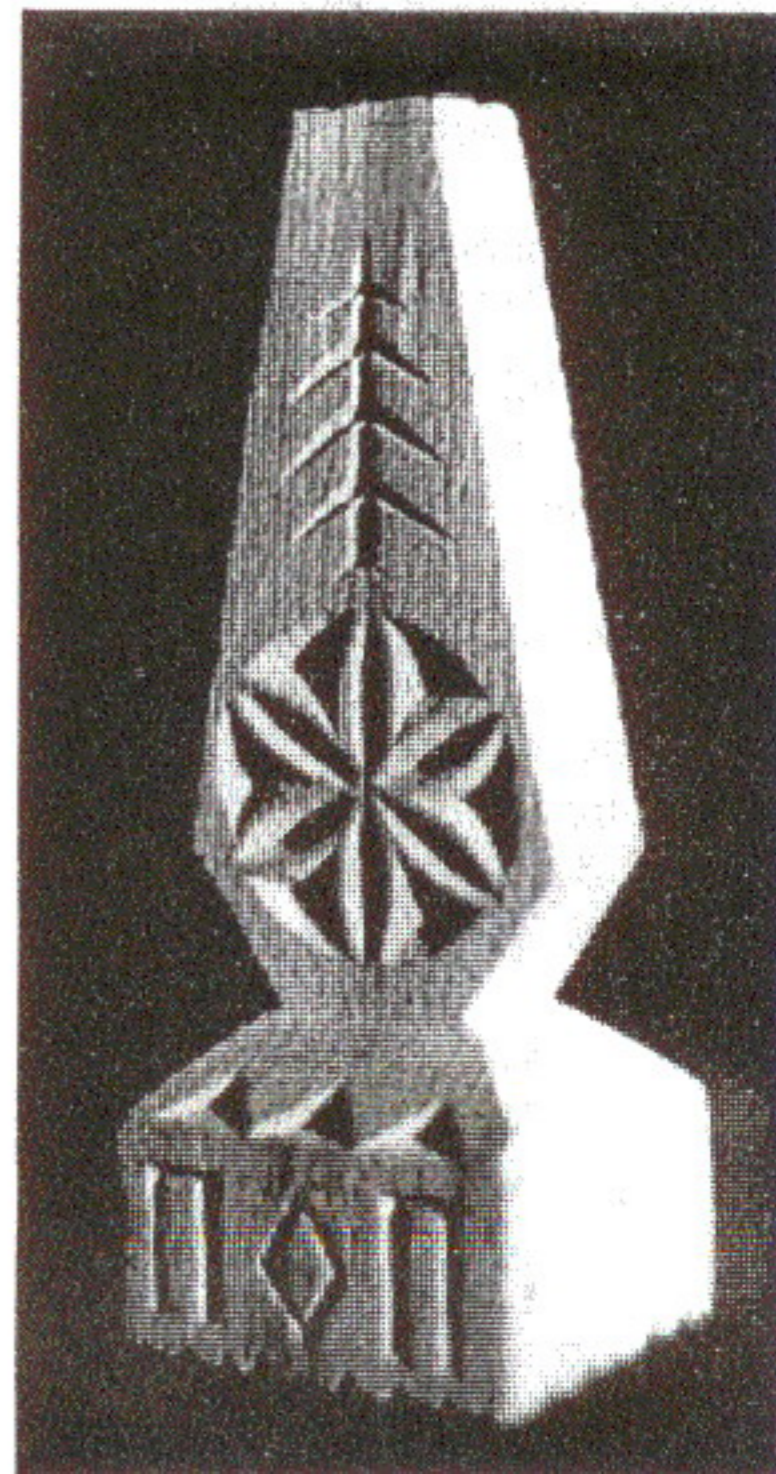
Mere găza
Pân Botiza
Cu coptiii

După dansa.
Găza, găza, găza!

Copilul se ferește, dar tot îl prinde și îl gădilă.

Duce-te-ai (șapte) țări împărțite.

La oraș, la-Oradea Mare,
La domnucu cel mai mare.
El avé un domnișor
Pe care-l chema Gruisor
Și atâta s-o ibdit
Până doamna i-o simțit;
Cătă domn așé o zis:
- Măi bărbate, ce ne-om fa’?
Gruia, Gruia, Gruia
Se ibdé cu slujnica,
Doamne, cu ei ce ne-om fa’?
- Lasă că bine ne-om fa’:
Gruia-n tabără-a pleca,
Pe slujnică-om îneca
În lăcuț la făgăduț,
În lăcuț la făgădău
Unde-i locu cel mai rău!
Slujnica o auzit,
Ié afară ș-o ieșit
Cu lacrimi până-n pământ;
Când Gruia o vinit
Ié tâte le-o povestit.
Ei de mână s-o luat
Și-n apă s-o aruncat
Și părinții i-o aflat
Sub bdiată de rădăcină
Tăt ținându-se de mână
Și de-acolo i-o luat,
P-amândoi i-o îngropat.
De pe mormânt de la fată
O ieșit o rujă albă,
Pe mormânt de la fecior
O ieșit un rugușor.
Rugușoru s-o întins
Până ruja o cuprins.
Cine p-acolo trecé
Sta în loc ș-așé zicé:
- Dragostea de copilaș
I păcat să nu o lași,
Dragostea de copii mici
I păcat ca să le-o strîci.

626

Fata blestemată

Are maica două fete:
 Pe cé mică-o deznerda,
 Pe cé mare-o blăstăma
 Nouă ai să nu-mplinea,
 Pân codru să pribegea.
 Nouă ai nu ș-o-mplinit,
 Pân codru o pribegit.
 Ié afară o ieșit
 Și pe flori le-o blăstămat:
 - Creșteți, flori, cât gardurile,
 Nu v-oi ciunta vârvurile;
 Creșteți, flori, și înfloriți
 Că mie nu-m trebuiți
 Că eu tăt așé m-oi duce
 Pân pădure de fag rară
 Și m-oi fa' o coarbă neagră.
 Mândru ei o auzit
 Și după ié o pornit;
 În pădure de fag rară
 S-o uitat în sus p-o crangă
 Ș-o văzut o coarbă neagră
 Ș-o-ntins pușca s-o împuște.
 Numa ié-așé-o strîgat:
 - Stăi, fărta(t), nu mă-mpușca
 Că am fost drăguța ta!
 - De mi-ai fost drăguță dreaptă
 Coboară-te-ncoa' p-o crangă!
 - Eu de-aici n-oi coborî
 Numa tri vorbe-oi grăi,
 Două vorbe de ibdire
 Și una de despărțire.
 Pe tata nu l-ai văzut?
 - Pe tatî-to l-am văzut
 La o șatră țigănească
 Murg negru să potcozească,
 După tine să pornească.
 - Tătuchii îi spune-așé:
 Murg negru nu potcozea',
 După mine nu pornea';
 Pe mine nu m-a găsi,
 Zîua-s pasăre-n văzduh,
 Noaptea-s mninune-n păduri:
 Așé șuier voimicește,
 Nime nu se nădăiește
 Ce-mninune-n codru este.
 De la Irina Iuga a Bdirăului, 44 ani, 1984.

627

Fratele otrăvit

Busuioc cu frunza lată
 Fosto-și-o doi dragi odată,
 Nu știu cine s-o aflat
 Ură-ntre ei o țipat
 Și el de urātu ei
 S-o dus pe pădure deasă
 Tăt cântând și șuierând
 Ș-aieste vorbe zîcând:
 - Eu, mândruță, te-aș lua
 Dacă tu ai face-așé:
 Pe frate-to-l otrăzê!
 Hei, tu, mândrioara mé,
 Du-te la noi după casă,
 Este o șerpoaică grasă,

Numărătoarea pe botă

Este un joc pentru băieți. Unul ia bota în mână, ținând-o vertical; o aruncă unui alt băiat, care o prinde, iar de acolo o cuprind cu palma, pe rând, chiar dacă-s mai mulți băieți, până la capătul de sus. Cel care nu mai are de ce prinde bota, „a ieșit din joc” sau „a pterdut”. Continuă, de la început, cei rămași în joc. Câștigă cel care prinde bota la capătul de sus. Se poate juca și fără aruncarea botei pentru a o prinde, însă, în general, se cunoaște lungimea botei și mai corect este să o arunce.

De-a lițu

Se joacă șezând, în grup nu prea mare, cu un cuțit pe care trebuie să-l împlante prin aruncare, „cu vârful sâncelei”, în pământ. Sunt diferite „figuri” - poziții - de aruncare:
 - se ține cuțitul de vârf și se aruncă, prin rotire, să se împlante;
 - se așează cuțitul pe dosul palmei, cu vârful spre încheietura mâinii și, printr-un sfert de rotire, se aruncă;
 - se pune cuțitul peste cele patru unghii ale degetelor cu pumnul închis, cu vârful transversal pe degetul mare și, prin trei sferturi de rotire se aruncă să se împlante.
 Fiecare participant are dreptul la trei aruncări pentru o „figură”. Parcurgerea tuturor „figurilor” se notează cu puncte. Cine ajunge la numărul de puncte prestabilit, câștigă, în timp ce restul copiilor joacă să se decidă și ultimul clasat. Între timp, câștigătorul caută un spin, taie o surcică cât o jumătate de chibrit - acesta este lițul. Cel clasat ultimul este legat la ochi, timp în care se ascunde lițul, iar, după ce-l dezleagă, trebuie să-l caute. Găsirea e anevoioasă, dar și voioasă.
 Alteori, bat lițul în pământ cu cuțitul, iar cel care pierde jocul, trebuie nu numai să-l caute, ci să-l și scoată cu dinții.

La botez

Cred că aveam aproape trei săptămâni.
 După spusele mamei, a surorii mele și a nănașei, mă purta în brațe sora mea, Aurica. La un moment dat, chiar în fața casei, tatăl meu i-a zis surorii mele:
 - Tu, fată! Du-te-napoi și coată o carte, să i-o punem la prunc în perină, să se facă intelectual (el era învățător).
 Aurica, sora mea, care avea 14 ani, s-a întors în casă și i-a spus lui taică-meu că n-a găsit repede o altă carte decât manualul ei de istorie.
 - I bine, bun a fi și ăsta, a zis tata.
 La biserică nu m-au „scăldat” în cristelniță, eram greco-catolici. Dar zvârcolindu-mă în brațele nașei, a ieșit la iveală, din perină, cartea de istorie. Preotul a zis:
 - De ce nu i-ați pus în perină o Biblie, să se facă popă!
 N-a fost să fie. Așa că, iată-mă, profesor de istorie.

Colecția **GHEORGHE I. BUTEANU**
 Cercul „Ethnos”, Satu Nou de Sus, 2002

*Două lemne hodorele,**Celelalte mânânțele.**(Scara)*